

ne iterum consecrare licitum est pro infirmo. Ita Laym. cit. ubi nota, præsertim in nostris terris potius curandum Parochis, ut ex causa dandi Viatici pro infirmis semper sufficientes particulas sacras asservent. De reliquis casibus porrò quemadmodum licitum est pro Viatico conficiendo bis celebrare, ita idem licitum esse dicit in casu, quo populus cæteroquin die festo Missâ privaretur, ut fieri posset in solennitate majore, aut ubi Parochus, duas Parochias habens, utrique prospicere non potest. Monet tamen, hoc ipsum nunc, ubi major est Sacerdotum copia, vix locum habere; idem est de aliis casibus; ac demum sequentem regulam tradit: Tunc licitum esse bis celebrare, si major aliqua necessitas accedat, v. g. populi querimonia, vel scandalum, nisi iterum sacrificetur.

CAPUT V.

De Sacramento Pœnitentiæ.

ARTICULUS I.

De Parochi Jurisdictione.

218. Q. 1. *Quam Jurisdictionem habeat Parochus in Pœnitentiæ foro?* R. Parochus Sacerdos habet jurisdictionem ordinariam circa omnes suæ Parochiæ fideles. Pro qua jurisdictione opus non est alia licentia, quam

ut pro Parocho sit constitutus. Barbosa de off. Paroch. p. 2. c. 19. n. 1. Fernan. in Exam. Th. mor. part. 3. c. 6. Ut vero in alia Parochia Confessiones audire possit, debet habere *delegatam*; nisi subditos suos ibi confiteri contingat, quos ubivis locorum audire potest in loco privato. Victor. de Confess. n. 152. Tol. in instr. Sacerd. l. 3. c. 13. Navarrus in man. c. 27. & alii.

Q. 2. *An Parochus dimisso beneficio subdito-^{219.}rum precedentium Confessiones absque nova jurisdictione excipere possit tempore Jubilai?* R. negativè. Suar. tom. 4. D. 28. Sect. 4. & 6. Regin. l. 1. n. 190. cum aliis. Idem est de eo, qui se in beneficium intrusit sinè superioris autoritate, vel qui nullum titulum bonum, aut malum habuit à Superiore. Ita Barb. cit. Nav. in Man. c. 9. Sanchez, de matr. l. 3. D. 22. n. 49.

Q. 3. *An jurisdictionem habeat etiam in eos, ^{220.}qui domicilium in Parochia non habent.* R. affirmativè. Si hi saltèm quasi domicilium habeant, id est, ad tempus non admodum breve negotii alicujus causâ in Parochia morentur, quales sunt milites, ancillæ &c. Ità Laym. l. 5. tr. 6. c. 10. n. 5. Excipe, nisi fraudulenter in præjudicium proprii Parochi habitationem ad tempus mutâssent; fraus enim nulli patrocinari debet. Idem dicendum de peregrinis, qui saltèm tacitam licentiam à suo Parocho habent aliò peregrinandi. Nav. in c. placuit. 3. de Pœn. D. 6. Sà. v. Confessor.

Q. 4.

221. Q. 4. An Parochus impedire possit Regulares ad Confessiones audiendas approbatos, quò minus ejus Parochianos audire possint absque ejus licentia? R. negativè. Ita S. Congr. 2. Julii 1588. & 22. Januarii 1616.

222. Q. 5. An Parochus potestatem Confessiones suorum Parochianorum audiendi possit alteri Sacerdoti, si is, cui deleganda est, ab Ordinario sit approbatus, delegare? R. affirmativè. Laym. cit. l. 5. tr. 6. c. 10. n. 11. imò ubi Parochus præsumere potuerit subditum habere justam causam confitendi alieno, debet petenti licentiam dare, quæ si denegetur, posse subditum alieno sinè licentia confiteri, arguitur ex c. *placuit*. de Pœn. causâ XXXIII. D. 6. ubi permittitur, si Parochus ignarus sit, alteri experto confiteri. Idem docet Sylvest. v. *Confessor*. Nav. in cap. *placuit*. &c. Quòd si subditus alieno confiteri volens dicat, se licentiam habere à suo Parocho, tenetur alienus credere. Armilla v. *absolutio*. n. 20. Sylv. v. *Confessor*. q. 17. Porrò delegatam habens potestatem non potest hanc alteri subdelegare. Sylv. v. *Vicarius*. q. 5. Excipe, nisi vices absentis Parochi agere oporteat. Chapeavill. tr. de modo ministr. Sacram. tempore pestis c. 6. q. 2.

ARTICULUS II.

De obligatione Parochi Confessiones
suorum excipiendi.

Q. 1. *Quoties teneatur Parochus subditi sui Confessionem audire?* R. toties, quoties hic tenetur confiteri, ut teste Gobat tr. 7. n. 27. tradunt Lugo. Valen. Regin. &c. Imò juxta Sylv. v. *Confessio*. Armill. v. *absolutio*, toties tenetur, quoties expedire prudenter judicaverit subdito, nec causa adest id negandi. Suar. tamen de pœn. disp. 32. l. I. tenet, venialiter solum peccare Parochum, si semel, atque iterum nollet audire Confessionem (nulla excusante causa, quæ valde tenuis sufficeret pro una alterave vice) nisi subditus aliqua gravi tentatione, aut difficultate premeretur; vel quia longum, & laboriosum iter ingreditur, vel quia tempus esset Jubilæi. In casu quo subditus tempore importuno v. g. horâ prandii, vel somni, aut quando potius expediat Parocho alia tractare negotia, vellet peccata sua confiteri, citra urgentem necessitatem non teneretur Confessionem talis subditi Parochus audire, colligitur ex Laym. l. 5. tr. 6. c. 13. n. 2. Potest autem Confessiones audire vel per se, vel per alium; nisi subditus expressè velit uni Parocho conscientiam referare. Ita idem Laym. c. 10. n. 11.

Q. 2.

224. Q. 2. *An etiam cum periculo mortis obligetur Confessionem excipere subditi in gravi vel extrema necessitate constituti?* R. affirmative, dummodo spes æquè certa affulgeat periclitantem juvandi, nullúmque gravius damnum indè secuturum putetur. Lug. de Pœn. D. 32. l. 1. n. 10. Gob. tr. 7. n. 27. tenetur enim Pastor in casu tali animam pro ovibus ponere. Extrema autem necessitas tunc adesse censetur, quando morti vicinus implicitus est peccato mortali, & ignorat aut quid sit contritio, aut an, & quomodo sit elicienda. Gravis verò necessitas est, quando non sinè magna difficultate potest elicere contritionem. Lugo ibidem cum aliis.

225. Q. 3. *Quomodo sciri possit subditum versari in gravi, aut extrema necessitate?* R. si scit hominem esse flagitiosum, præsumi potest eum esse in gravi necessitate (idem ferè est de iis sæcularibus, qui nec calidi sunt, nec frigidi, atque à mense non confessi; rari enim sunt tales, qui intrà tantum tempus non labantur graviter) tales enim rarissimè, nisi à Confessariis edocti, & inducti eliciunt actum perfectæ contritionis, sed solum attritionis ex metu gehennæ. Si verò scit, eum esse vitæ valde bonæ, & honestæ, ac paulò antè ægritudinem confessum, prudenter judicare potest operam suam non esse ipsi necessariam. Suar. de Pœn. disp. 44. Sect. 3. n. 15. Gob. tr. 7. n. 28.

Q. 4. Quid agendum Parocho, dum peste^{226.}
infectorum Confessiones sunt excipiendae? R. ante

omnia curare debet, ut si fieri possit, in loco ipsâ libero, seu aëre non infecto constitutus sit. Quamobrem ipsi etiam infirmi obligati sunt, ut è cubiculo, aut domo ad confitendum egrediantur, vel ad fenestram Parocho foris stante portentur, si id sinè gravi eorum incommodo fieri possit. Laym. P. 5. tr. 6. c. 13. n. 4. Proderit etiam, si pestis tempore fideles pro concione admoneantur, ut, qui sani sunt, ad sacram Confessionem maturè veniant in Ecclesia audiendi. Si infirmus egredi, vel loco moveri non possit; neque etiam tam alta voce confite-ri, ut è loco distante audiri queat, seu propter suam infirmitatem, seu propter simul decumbentes, in tali casu, communiter loquendo, accedere debet, & pœnitentes in secreto audire; si tamen timeat periculum contagionis, ut non audeat cum pœnitentibus diu morari, poterit eos rogare, ut statim dicant quædam graviora, aliis omissis. Idem frequenter est in bello ante confictum, uti & post, cum multi saucii adferuntur. Idem quoque est in naufragio. Quod si periculum adsit, nè plures simul ante confessionem materialiter integram moriantur, possunt formaliter integra confessione præmissa omnes insimul absolvi formula in plurali: *Absolvo vos à peccatis vestris.* Potest prætereà peste infectus, & cum aliis lecto

lecto affixus sua peccata, quæ scandalosa, & ad peccatum allicientia, non sunt, aliis audientibus confiteri; nè Confessario periculum contagionis afferatur, si propiùs accedere debeat. Potest itèm Confessarius talem hortari, ut clara voce dicat saltèm ea peccata, quæ sinè gravi sua infamia, aliòque detrimento dicere potest. Imò probabilis est sententia, talem pestiferum, ne Confessarium pluribus aliis necessarium afflet, ad id teneri ob ordinem charitatis, ut pœnitens minus detrimentum famæ suæ posthabeat majori detrimento vitæ, quam Confessarius facilè amissurus est, præsertim si alii post mortem Confessarii spirituali ope sint destituendi. Ita Laym. cit. Chapeavill. c. 3. q. 28.

ARTICULUS III.

De modo Pœnitentiæ Sacramentum fructuosè administrandi.

227. **Q.** I. *Quid agendum, ut pœnitentiæ Sacramentum fructuosè administraretur?* R. curandum esse, ut pœnitens ad illud ritè disponatur; ipse verò Confessarius ea exactè exequatur, quæ officium Judicis, Doctoris, & Medici Spiritualis requirit. Pro quo necesse est, ut pœnitens in iis, quæ ad rectam dispositionem conferunt, instructus sit; ipse verò Confessarius ea accuratè noverit, quæ officium suum ab ipso requirit.

Q. 2. *Quid requiratur in pœnitente ad re-228.*

Eam, & fructuosam dispositionem pro pœnitentia Sacramento? R. 1. Est examen diligens Confessione permittendum. 2. Est dolor de peccatis. 3. Est propositum non peccandi de cætero. 4. Confiteri exactè. 5. Cum satisfactione prompta, & liberali mediorum à relapsu se præservandi notitia, & usus. Ad singula hæc declaranda utar potissimùm instructione Patris Pauli Segneri in compendium redacta, primùm ea propositurus, quæ Confessarium, dein quæ pœnitentem concernunt.

Q. 3. *Quæ requiritur notitia in Confessario, ut officio suo debite respondeat? R.* eam requiri, quâ Doctorem, Judicem, & Medicum pœnitentis exactè obire queat. De hac notitia sit.

ARTICULUS IV.

De Examine à Pœnitente ante Confessionem instituendo.

Q. 1. *Quid edocendus sit pœnitens, ut debite se 230.*

examine, & conscientiam discutiatur? R. inculcandum illi esse Confessiones ejusmodi, quæ scienter sine diligenti conscientia illustratione instituuntur, si peccatum aliquod omittatur, esse nullas, & perinde se habere, ac si scienter, ac datâ operâ peccatum omis- sum esset. Ut verò diligens examen esse censeatur, requirit Trid. applicationem talem, qualem viri prudentes in negotiis magni

P. Herzig Man.

K

mo-

momenti solent usurpare. Ex quo facilè colligitur minus examen requiri ab eo, qui sapius, majus ab eo, qui rarò confitetur. Minus etiam exigi à rudioribus, & hebetioribus, quàm à perspicacibus, & notitia majore excultis. Ad hæc in rudioribus diligentia suppleri poterit ab ipso Confessario per interrogationes.

231. Q. 2. *Quandonam maximè negligentia culpabilis in examinando soleat oboriri?* R. cum eodem Segneri de inst. pœnitentis c. 3. 1. Cum non expenduntur rationes conscientia, 2. Cum non ponderantur obligationes proprii statûs. 3. Quando non petitur, aut admittitur is, à quo consilium haberi potest. 4. Quando non supplicatur DEO pro interna illustratione. *Noluit intelligere, ut bene ageret.* Ps. 35. v. 4.

232. Q. 3. *Circa que potissimum ignorantiam hanc culpabilem evenire contingat?* R. 1. Circa necessaria scitu addiscenda, qualia sunt mysteria fidei, Sacramenta, modus confitendi. 2. Circa negligentiam in extirpandis prioribus consuetudinibus jurandi, blasphemandi &c. quæ velut nulla foret, ad illam explicandam obligatio negligi suevit, ac per consequens serium emendationis propositum communiter deest. 3. Circa dilectionem inimicorum, cui contrarius animus multis palliis obtegitur; cum tamen identidem erumpat, v. g. non loquendo offendentibus, eos non salutando, aut resalutando, sinistrè de iis loquen-

loquendo &c. 4. Circa eleemosynam, in gravi necessitate proximi, ei non succurrendo. 5. In correctione fraterna, non tempestiva admonitione, delatione &c. errantes non retrahendo, aut mala proximi non impediendo, verso in oblivionem, quod dicit sapiens. Eccl. 17. v. 12. *Mandavit illis DEUS unisuique de proximo suo.* 6. Circa scandalum, aut studio, & directè intendendo alterum inducere in peccatum, aut saltèm indirectè pravò suò exemplò invitando. *Vt homini illi, per quem scandalum venit.* Matth. 18 v.7. Scandali hujus culpam præ reliquis incurrunt carnis vitio dediti, loquendo aut agendo, quæ proximo ad similia viam sternunt.

Q. 4. Quæ peccata occulta manere possint in Sacerdote? R. ea esse, quæ contingunt: 1. Negligendo requisitam literaturam. 2. Gestando habitum statui suo incompetentem. 3. Deproperando Sacrificium Missæ. 4. Majus suscipiendo stipendium, quàm Missas celebrare possit. 5. Retinendo personas populo suspectas. 6. Procurando per pecuniam beneficium. 7. Conversationi indecenti, & inhonestæ se immittendo. 8. Eleemosynam ex superfluis congruæ sustentationi denegando. 9. Curam alicujus Ecclesiæ non pascendi gregis causâ ambiendo, & suscipiendo. 10. Non curando munditiam in vestibus sacris, & templo 11. A Pastoralis cura longo tempore se absentando. 12. Rudes in Confessionibus non interrogando, &

pœnitentias levissimas ob gravia crimina injungendo. 13. Doctrinam Christianam, & modum bene obeundi Sacramenta subditis non docendo.

234. Q. 5. *Quæ peccata occulta manere soleant in Patribus familias?* R. ea esse, quæ contingunt uxores atrocius verbis exagitando, plagis onerando, veluti forent vilissima mancipia. 2. Lusu rem familiarem dissipando, unde liberi deberent sustentari. 3. Liberos ad doctrinam Christianam non mittendo. Domesticis non bono exemplo, sed morum potius pravitate præeundo. 5. Filias ad pravam conversationem spe eadem matrimonio elocandi mittendo. 6. Sponsiones matrimoniales rescindendo. 7. Famulos diebus festivis ad labores cogendo. 8. Iisdem famulis occasiones male agendi non præscindendo. 9. Eorum Christianam instructionem non procurando. 10. Pactionem cum illis initam non servando. 11. Creditoribus, cum fieri potest, non satisfaciendo. 12. Mercedem operariis inhibendo, & miseris difficiles se præbendo.

235. Q. 6. *Quæ peccata occulta manere soleant in negotiatoribus?* R. ea, quæ contingunt 1. Iis, qui illorum utuntur operâ, promissæ mercedis locò suas merces obtrudendo. 2. Merces corruptas fallaciter distrahendo. 3. Imperitis emptoribus merces supra justum pretium divendendo. 4. Pretium summum exigendo absque periculo lucri cessantis, aut

damni emergentis. 5. Merces à filiis, famulibus, aut talibus, quibus jus non est eas dividendi, comparando. 6. Etiam, cum rogantur, latens vitium in mercibus non manifestando. 7. Merces improbas probis commiscendo. 8. Pondere, & mensurâ iniquâ, utendo.

Q. 7. Quæ peccata manere soleant occulta in aliis hominum statibus? R. in tutoribus esse peccata, quæ contingunt cum rebus pupil-
lorum negotiando absque legitima potestate, & cum dispendio. 2. In advocatis, quæ contingunt: injustas causas in defensionem suscipiendo, ne clientes edocendo. 3. In Judicibus munera acceptando, & eorum, qui munera non offerunt, causas negligendo, processus supprimendo, officium absque sufficienti doctrina gerendo. 4. In lusoribus, quæ contingunt: peritiam artis lusoriæ simulando, tempus animæ debitum lusu perdendo, cum damno familiæ, offensione uxorum ludendo, filiis familias colludendo, eorumque furtis connivendo. 5. In Juvenibus, quæ contingunt: turpi amori se penitus mancipando, verba obscena, desideria, tactus, dummodo actus non exerceatur, pro nihilo habendo, libidinem effrenatam specie consuetudinis, amoris, fallendi temporis, oblectandi animi, palliando.

Q. 8. Quando cogitationes censenda sint peccaminosæ? R. cogitationes, quæ voluntatem non occupant, id est: quibus voluntas non

consentit, quasque non amplectitur, tentationes solum esse, & præmium potius ob voluntatem repugnantem mereri, quam prænam. Contrarium est, si illis voluntas consentiat, easque amplectatur; quod duplici modo evenire solet. 1. *Desiderio*, quando voluntas efficaciter desiderat, & decernit malæ cogitationis executionem, ut si quis inimicum conspectum desideret interimere, 2. *Complacentia*, cum voluntas non quidem petit opere ipso exequi, quod propositum est: sed se se eodem oblectat, & ex prohibito objecto quandam concipit voluptatem: ut cum quis inimicum suum ab alio occisum intelligit, ac sibi in morte illius complacet. *Delectatio hæc morosa* nuncupatur, quod voluntas consentiens moram illi voluntariam tribuat. Extendit se autem tam ad peccata præterita, quam futura, repræsentatque tam, quæ esse possunt, quam quæ esse non possunt. Ex his delapsus est ad verba, à verbis ad opera. Valet contra illos Catholica Poëtæ Ethnici regula: *Principiis obsta.*

238. Q. 9. *Quæ Methodus in examine adhibenda, ut delicta facile occurrant?* R. Consideranda sunt præcepta omnia per ordinem, reflectendo super tempus, locum, personas, in, & cum quibus usque ad hanc confessionem egisti. In præceptis autem singulis perpendendum: quid peccaveris cogitatione? quid verbo? quid opere?

ARTICULUS V.

De Dolor in pœnitente requisito.

Q. 1. *Qualis dolor in pœnitente requiratur?* 239.

R. doloris hujus nomine non intelligi dolorem sensibilem, lachrymis, & suspiriis conjunctum, sed detestationem, quâ voluntas peccata odit, & execratur, vellétque nunquam perpetrata, ac decernit posthac non amplius committere; tametsi detestatio ista, cum fervens est, facilè sensus quoque occupet, & ad planctum permoveat. Est verò duplex hic *dolor*, unus *perfectus*, qui appellatur *contritio*, procedens videlicet ex motivo summæ Divinæ Bonitatis per peccatum offensæ; alter *imperfectus*, qui vocatur *attritio* ex metu pœnarum improbis intentatarum, vel spe bonorum justis promissorum conceptus.

Q. 2. *De quo hominum genere maximè timendum, nè post debitum examen doloris sufficientis defectum patiantur?* R. genus horum esse duplex, unum est eorum, qui in peccatis gloriantur, ac quasi per risum operantur peccatum, lætantur cum male fecerint, exultantque in rebus pessimis. Quis enim sibi persuadeat hilaritatem tantam usu altè impressam postea repentè permutari posse pœnitentis dolore, illudque momento velut monstrum abominari, quod paulò antè instar catelli gremio blandissimè fovebatur, & educabatur. Alterum genus est illorum, qui ex fiducia

peccârunt facilius, & liberius, quiq;e, cùm peccârunt, dicere solent: jam confitebor, salva res est, si fuero confessus: tales enim clarè ostendunt, se non apprehendere necessitatem doloris, sed judicare satis se facere, si Confessario sua errata percenseant; alioquin stultum foret dicere: committam peccatum istud, & postea dolens confitebor. Quis enim prudens velit proponere, cujus ipsum deinde pœniteat. Præterquam quod pravi habitus difficulter vincantur, & talibus in pœnam Divinum auxilium tunc sæpius subtrahatur.

241. Q. 3. *Quis modus dolorem verum eliciendi?*

R. 1. Est, quod pro hoc conducit, humili-
mè sibi à DEI bonitate deprecari hoc dolo-
ris beneficium, quod ipsum solo donante
possidemus. 2. Est ponderare incitamenta,
seu motiva, quibus animus excitatur ad
pœnitendum, quod fieri potest consideran-
do DEI Bonitatem infinito amore dignam,
immensam Pulchritudinem amore infinito
amabilem, infinitam Sapientiam omnia
scientem, Omnipotentiam omnia poten-
tem, infinitam Immensitatem omnibus præ-
sentem, Providentiam infinitam, ut circa
omnia, ita præsertim circa te, liberalem.
3. Dispiciendo: quomodo hæc summa Bo-
nitas te sine merito tuo ullo ab æterno ama-
verit; te creare decreverit, innumeris aliis
prætermisissis; tibi corpus elargita sit omni-
bus instructum sensibus, animam ornatam
poten-

potentiis; de alimentis, vestitu, habitatione, servitióque creaturarum tibi prospexerit, quoad usum, & oblectationem; ex periculis, & damnis te eripuerit; Angelum lateri tuo adhærentem constituerit; ac plura alia beneficia tibi incognita, quæ in singula momenta continuat. Itém quòd te nasci fecerit inter Christianos; toties ad Sacramenta admiserit; conversionem tuam expectaverit; multis minùs peccantibus ad inferos detrusit. 3. Est perpendere, quòd divina hæc Bonitas pro te, & amore tui homo facta, exhaustâ laboribus, & ærumnis, vitâ tui pariter amore mortem oppetierit; moriens infiniti thesauri meritorum te hæredem instituerit; ac demum in amoris complementum se ipsum in sacratissimo Eucharistiæ Sacramento tibi tradiderit. His, & aliis, ponderatis juvat asferre vicissim, quæ tu ingrattissimus reddideris, peccata videlicet ut gravia, ita scæda, & ab omni creatura vindicanda. Plurimum ad eliciendum facilè in Confessione contritionis actum conferet se quotidie in eo eliciendo manè saltèm, & vespere exercere.

*Q. 4. Quid agendum, si stimuli isti nec dum
penetrent? nec cordis duritiem expugnent? R.
constituendæ sunt ob oculos, flammæ illæ
æternæ, quæ non alio nutriuntur pabulo,
quàm peccatis, quibus excruciantur po-
tentia, & sensus omnes; quæ incipient se-
mel, finientur nunquam, sinè omni fomen-*

to, sinè omni solatio; juvabit hic per singula hujus mundi tormenta graviora discurrere, & illa cum æternis comparare, velut nempe aliquid leve, & momentaneum ad grave, & æternum.

ARTICULUS VI.

De proposito Pœnitenti necessario.

243. **Q.** I. *Quale propositum requiratur in pœnitente?*
 R. debere esse efficax, id est, tale, quo voluntas omnino velit vitare peccata, & ad ea vitanda media conducentia adhibere. Quod exinde desumi potest, si voluntas ita sit constituta, ut nullo tempore, aut occasione, nec ullius emolumenti spe, aut damni timore graviter velit DEUM offendere. Aliqui sic explicant: quòd voluntas sic fortis, firma, & efficax esse debeat, sicut est illa, quam quis habet nunquam hauriendi poculum veneno mistum, aut se ex alto præcipitandi: aut quam habet miles priùs vitam, quàm stationem suam deserendi. Ex quo patet insufficiens esse propositum illorum, qui dicunt: *emendabo me, si potuero; velle, & cuperem me emendare*: hæc enim solùm est velleitas non voluntas, qualem habet piger, qui *vult, & non vult*. Ratio autem est: quia propositum tale inefficax non excludit voluntatem peccandi, quod Concilia requirunt. Ob quam causam etiam respectu venialium efficax propositum requiritur ita, ut saltèm

Item unum veniale efficaciter excludat. Quod autem respectu mortalium omnia semper excludere debeat, ratio est: quia sine hoc pœnitens non est ritè dispositus, sicut est cum proposito non universali respectu venialium; cùm propositum non universale peccandi mortaliter stet cum affectu erga aliud mortale. Sufficere autem implicitum propositum in dolore passim docetur; in praxi tamen semper explicitum est iudicandum.

Q. 2. *Quid si autem pœnitens propositum eliciat, cogitans se tamen in peccatum rursus lapsurum?* R. id non obstare efficacix propositi: cogitatio enim hæc actus est intellectus, non voluntatis. Conveniens autem tunc est mentem in Divinorum auxiliorum pro evitando imposterum peccato conferendorum spem erigere, quibus auxiliis in opus deduci potest, quod humanis viribus impossibile videtur. *Omnia possum in eo, qui me confortat,* dicebat Paulus ad Philipp. 4. v. 13.

Q. 3. *An relapsus in peccata argumentum sit evidens propositum non fuisse verum?* R. negativè: fragilitas enim humana sæpe, quod firmiter propositum est, facit non servari. Nilominùs magnum inefficaciæ sit indicium, cùm nulla illius sequitur emendatio, imò nec remedium adhibetur. Veræ, ac efficacis voluntatis testimonium est, convenientis medicinæ usus, & applicatio: qui enim verè rem aliquam desiderat, mox rationem
ejus

ejus consequendæ circumspicit; aviculas capturus retia parat. Econtrâ testimonium inefficacis voluntatis est remediorum neglectus. Instantia desumitur ex rebus humanis, quas seridò, & efficaciter non censemur velle, si media pro illis negligamus.

246. Q. 4. *An propositum etiam se extendere debeat ad peccatorum occasiones, & pericula proxima, seu illa, in quibus à potiori inciditur in peccatum?* R. affirmativè: quia sinè tali proposito pœnitens non est dispositus ad gratiam Sacramenti; cùm retineat affectum ad peccatum, consequenter actu peccet, amando proximum peccandi periculum. Occasiones remotæ, quamvis non cadant sub præceptum, cadunt tamen sub salutare consilium; *qui enim cavet laqueos, securus erit.* Prov. II. V. 15.

247. Q. 5. *Quid faciendum, si occasio proxima sinè gravi damno temporali vitari non possit?* R. tunc ex occasione proxima faciendam esse remotam; ut si persona, cui commoraris, occasio proxima sit luxuriæ, & separatus grave fortunarum, aut famæ, dispendium subire debeas, fac, ut ab ea abstraharis, non commoreris solitarius, nec oculos in eam defigas; precibus à cœlo vires follicites, pœnitentiis propensiones infringas &c. Si hæc omnia non profint, deserenda est etiam cum certo vitæ periculo: si enim pestem fugeres corpus certò enecaturam; quomodo non fugienda sit pestis mortem animæ allatura?

ARTICULUS VII.

De Confessione.

Q. 1. *Quam primam curam habere oporteat* 248.
pœnitentem respectu Confessionis? R. pri-
 mam curam esse decet in eligendo apto
 Confessario. Improbis Confessarius salu-
 tariter prospicere facile negligit, imperitus
 providere nescit. Peritus medicus quæri-
 tur corpori, cur non & animæ? Confessarius
 munus sustinet Judicis, Medici, & Docto-
 ris. Hoc munus integritatem vitæ exigit,
 & sufficientem scientiam. Defectus probi-
 tatis, & peritiæ, in Confessario illud post se
 trahere solet damnum, quod Salvator innuit
 Matth. 15. v. 14. *si cæcus cæco ducatum præser,*
ambo in foveam cadunt.

Q. 2. *Quæ conditiones ad bonam confessionem* 249.
requirantur? R. 1. Est, ut confessio sit *humilis;*
 consistit autem humilitas ista non solum in
 reverentia interna, & externa, sed etiam in
 modo confitendi humili, & sine excusatio-
 nibus. Accusator est confitens, non excusa-
 tor. Multò minùs culpa in alios rejicienda
 est, eorùmque errata detegenda, quo non-
 nunquam honor proximi insigniter dimi-
 nuitur. Fatendum potiùs sincero corde:
ego sum, qui peccavi: ego iniquè egi. 1. Regum
 24. v. 17. Eadem humilitas exercenda humi-
 liter tacendo, dum Confessarius reprehendit,
 2. Conditio est, ut sit *integra;* consistit
 hæc integritas in confitendo peccata omnia,
 quæ

quæ per diligens examen memoriæ occurrunt, idque tum quoad numerum saltèm verisimilem, tum quoad peccatorum speciem, ac circumstantias speciem mutant. De his

250. Q. 3. *Quanam circumstantia speciem mutant? ac per consequens explicande sint?* R. regulam in praxi esse hanc: illæ circumstantiæ mutant speciem, per quas aliquis peccat cum *explicita* tendentia contra diversas virtutes. Sic qui hostem occidit extra templum, unum specie habet peccatum contra charitatem proximi; qui verò occidit in templo, addit novam speciem; quia simul peccat contra religionem. Quòd si duo peccata eidem virtuti opponantur, quemadmodum prodigalitas, & avaritia, opponuntur liberalitati, desumenda est speciei diversitas à difformitate actûs speciei diversa, seu à tendentia speciei diversa.

251. Q. 4. *Quid agendum penitenti si regula hac penetrari nequeat?* R. optimum tunc consilium esse, ut revelet omnia ea, quæ juxta dictamen rationis videntur novam deformitatem superaddere peccato, ac ita quietus sit. Accedit quòd Confessarius facilè supplebit ignorantiam interrogando. Nec DEUS facienti, quod est in se, auxilio suo deerit. Cœterùm cura has exprimendi circumstantias in nullo genere peccati major habenda est, quàm in Carnali, ubi diversi status peccantium diversam quoque malitiam annexam

xam habent. Hinc oportet explicare si ne
 persona, quæ peccavit, & cum qua peccat-
 um est, soluta, vel conjugata? an sanguine,
 vel affinitate juncta? nullane præcesserit co-
 gnatio spiritualis? an voto castitatis sit ob-
 stricta? &c.

Q. 5. An etiam explicanda sit duratio pecca-
 ti, assueudo, & alia circumstantia aggravantes? 252.
 R. licet probabilior videatur ad id obligatio-
 nem non esse; salutare tamen consilium est,
 eas non tantum Confessario interroganti
 sincere, & candidè aperire, sed etiam non
 interroganti eodem candore, & sinceritate
 manifestare; ut tantò melius de medicina
 congrua prospiciatur. Si æger morbo lon-
 giore laborat, non contentus est dicere
 medico: Domine hac noctè malè habui;
 sed addit insuper, tot jam mensibus ægrè
 valeo.

Q. 6. Quas adhuc conditiones requirat bona
 Confessio? R. præter duas assignatas, sequen-
 tes adhuc assignari: 1. Ut sit *simplex*, id est,
 omittantur superflua, & impertinentia.
 2. Ut sit *pura*, id est, ut fiat cum recta inten-
 tione. 3. Ut sit *fidelis*, hoc est, ut fiat sine
 mendacio. 4. Ut sit *clara*, hoc est, non pal-
 lietur seu peccatum, seu numerus, & species
 peccati. 5. Ut sit *discreta*, & *prudens*, ut, quod
 jam dictum, quæratur Confessarius aptus;
 memo accusetur; majora peccata dicantur
 prius; à cogitationibus fiat processus ad
 verba, à verbis ad opera. 6. Ut sit *vere-*
cunda,

cunda, id est, ut fiat verbis honestis, nec per modum jactantiæ. 7. Ut sit *vocalis*, id est, ut fiat voce, non scripto, nec alio signo, nisi necessitas excuset. 8. Ut sit *secreta*, id est, ut voce fiat solum ad aures Confessarii. 9. Ut sit *lachrymabilis*, id est, ut fiat cum sincero dolore, & proposito, de quo actum supra. 10. Ut sit *accelerata*, id est, ut non diu differatur. 11. Ut sit *fortis*, id est, ut propter verecundiam veritas non tegatur, nec omitatur integritas. 12. *Parere parata*, id est, ut pœnitens paratus sit obedire Confessarium in acceptanda pœnitentia, tum in exequendis remediis, quæ suggererit.

254. Q. 7. *Quid agendum post Confessionem?* R. consultum esse, ut pœnitens Confessione peracta recedat tantisper in aliquem templi angulum, & sincero corde DEO gratias agat; disponat se ad impositam pœnitentiam exequendam, & quidem mox, ubi poterit, eam impleat. Quo fiet, ut tantò amplius meritoria sit, utpote in statu gratiæ persoluta. Salutare etiam est à Confessario petere sibi pœnitentiam majorem injungi: opera enim hoc nomine præscripta, & perfecta, plus sunt satisfactoria, & meritoria, quàm illa, quæ proprio arbitrio suscipiuntur. Quòd si majorem pœnitentiam non expetat, contentus non sit pœnitentia levi injuncta, sed auctarium ultro adjiciat *jejunio*, quo nomine quævis corporis, castigatio; *elemosinâ*, quo nomine veniunt omnia misericordiarum opera;

opera; *oratione*, quæ involvit omnes actus ad cultum DEI directos.

ARTICULUS VIII.

De remediis contra relapsum.

Q. 1. *Quod primum sit remedium non relapsi in peccata commissa?* R. id situm esse in usu frequentiore SS. Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramentorum: frequentius enim confitens, ne eadem peccata semper afferat, verecundia salutarî à peccando retinetur; sincero dolore, & proposito viam peccato obstruit; & media ampliora, & ampliora nanciscitur, quibus ea evitet; Eucharistiæ verò Sacramento utens, Corpore Christi & Sanguine contra relapsum roboratur.

Q. 2. *Quid præter usum SS. horum Sacramentorum salutariter agendum?* R. orandum est, & vigilandum conformiter Christi monito Matth. 26. v. 41. sic enim non intratur, id est, non succumbitur tentationibus. Oratione debitè instituta quod petit, accipit. Qui proinde in relapsûs periculo constitutus est, quotidie certas ardentis preces ad DEUM, & ad sanctos, præsertim Beatissimam DEI Matrem profundat. Non negabit Filius, quod per dilectissimam Matrem à se petitur.

Q. 3. *Quid nomine vigilantie intelligendum veniat?* R. per vigilantiam intelligi.

P. Herzig Man.

L

1. occasionum

fionum fugam: *qui amat periculum, in illo peribit.* Eccl. 3. v. 27. Occasiones tales sunt conversationes suspectæ, consortia dissolutorum, oculorum licentia, inverecunda colloquia &c. 2. Intelligitur memoria novissimorum: *memorare novissima tua, & in aeternum non peccabis.* Eccl. 7. v. 40. Quis enim peccare præsumet viva persuasus fide sibi esse moriendum, ac post mortem subeundum iudicium; si peccet, ac in peccato moriatur, manere se damnationem æternam, hoc est pro momento voluptatis tormentorum inexplicabilem aeternitatem? 3. Nominè *vigilantiæ* venit seria consideratio gravitatis peccati, tum in se ipso, tum in circumstantiis, & fructibus ex eo sequi solitis.

258. Q. 4. *Ex quo peccati gravitas dignosci queat?*
 R. 1. Colligi posse ex eo, quod sit DEI injuria, & quædam prælatio, quâ dæmon voluptatem offerens, DEI infinitæ bonitati præfertur, contemnitur sanguis, & mors Christi, spernitur DEUS universorum Dominus, Finis ultimus, Creator, Judex, Amicus, Pater optimus, vilipenditur DEI Misericordia, Bonitas, Omnipotentia, Justitia, Providentia. Hinc justa sprete à peccatore Deitatis querela apud Isaiam c. 1. v. 2. *filios enutrivit, & exaltavi; ipsi autem spreverunt me.* Movere amplius potest, quòd peccatum ab homine Christiano, tot tantisque beneficiis affecto, in ipso summi DEI conspectu perpetretur, idque ob causam levissimam, lucrum

lucrum permodicum. *Violabant me propter gurgillum hordei, & fragmen panis.* Ezech. c. 13. v. 19. imò solo solius cæcæ voluntatis stimulo.

Odio habuerunt me gratis. Joan 15. v. 25.

Q. 5. *Qui fructus, & effectus sint noxa leitha 259.*
lis? R. hos ad septem capita revocari posse.
1. Est Divinæ gratiæ amissio adeò pretiosæ, ut ejus redimendæ gratiâ Filius DEI proprium expenderit sanguinem. 2. Est privatio juris Fili DEI; & degeneratio in filium diaboli. 3. Privatio hæreditatis Cœlestis, Monarchias omnes infinites excedentis. 4. Privatio omnium meritorum anteaçto tempore collectorum. 5. Destitutio singularis Divinæ protectionis. 6. Reatus æternæ damnationis ad inferos. 7. Ejusdem damnationis æterna perpessio, si peccator in peccato decedat. Horrenda damnatis vox: *æternitas.*

ARTICULUS IX.

De fructu tum frequentis, tum Generalis Confessionis.

Q. 1. *Quis fructus frequentis Confessionis?* R. 260.
1. Est, quòd per eam semper magis, & magis remittantur pœnæ peccatis debitæ, aliàs in purgatorio sustinendæ: ubi supplicio ignis exsolvitur, quod pœnitentiâ non fuit expiatum. 2. Est, quòd frequens Confessio habitus prapos, veluti arbores sæpius transplantatas, non sinit altas in sinu cordis radi-

ces agere, & si quas inchoatas invenit, eas sensim evellat. 3. Est, quod dæmonis frangat audaciam, retundat arma, robur enervet, & stabilem illi in anima sedem denegat. 4. Est, quod frequenti Confessione comparetur facilitas examinandæ conscientia, & securitas præstetur diligentia, quæ exigitur, adhibitæ. 5. Est, quod sæpe confitens, tametsi gravis alicujus peccati maculam contrahat, majorem temporis partem vivat in gratia DEI, atque sic plura vitæ æternæ opera meritoria colligat. 6. Est, quod munitus DEI gratiâ mortis telum, securus beatitudinis, excipiat.

261. Q. 2. *Quando necesse sit generalem Confessionem instituere?* R. 1. Quando notabilis in examinanda conscientia commissa est negligentia. 2. Quando ex verecundia grave aliquod peccatum celatum est, aut ex dubio: cûsæne ex gravioribus? quod evenire solet in iis, qui pudore tanguntur ob peccata juventutis; ex hoc ipso tamen pudore, aut timore ea supprimunt. 3. Quando verus de peccatis dolor non est elicitus, tametsi Confessio integra sit facta. 4. Quando requisitum defuit propositum.

262. Q. 3. *Quando circa necessitatem salubriter Confessio eadem peragatur?* R. salubre esse saltem semel anteaactam vitam illa integrè lustrare, ac dein per certa intervalla temporis, velut post unum anni spatium ducto initio à proxima peragere.

Q. 4. *Quis generalis Confessionis fructus?* 263.

R. 1. Est, quòd, cum sub unum conspectum statuuntur labes omnes, & maculæ, major consequatur confusio, & erubescencia, fortiorique animus compungatur aculeo. 2. Est, quod timor Divinæ justitiæ vehementior augeatur, cum recentia debita præteritis aggesta veluti in immensum acervum excrevisse conspiciuntur. 3. Est conscientiæ tranquillitas, felicitas profectò inæstimabilis! relicto alioqui perpetuo remorsu, ac dubio; nec sinè fundamento, præsertim, si crebri relapsus ex defectu debitæ ad Confessionem dispositionis provenerunt. 4. Est, quòd per eam constituatur perfacile nova vivendi ratio; expectetur intrepidè mortis adventus; perveniatur in notitiam abditorum scelerum. 5. Denique est, ingens animæ consolatio. Scrupulosis tamen, præsertim in vitiis carnis, nequaquam frequentior est suadenda, si quæ inclinatio necdum esset extincta.

ARTICULUS X.

*De notitia Confessarii ad Judicis officio.
rite fungendum.*

Q. 1. *Quæ scientia Confessario sufficiens sit ad
recte in Pœnitentia foro judicandum?* 264.
eam saltèm scientiam sufficere, quæ sit com-
mesurata illorum conditioni, quorum gu-
bernat conscientias, Suar. de Pœn. Disp. 28.

Sect. 2. n. 14. Unde qui agrestium in pago audit Confessiones, tantâ non indiget doctrinâ, quantâ opus habet is, qui in civitate hoc fungitur munere, & tribunal conscendit, ubi difficiliore aguntur causæ.

265. Q. 2. Quoruplex sit scientia in Confessario requisita? R. duplicem esse: alia enim est *universalis*, quæ appellatur *scientia juris*, alia *particularis*, quæ dicitur *scientia facti*. Ad primum genus pertinet scire saltèm hæc septem: 1. Est, quantum se cujusque extendat jurisdictio: tum nè citra licentiam, aut privilegium aliquem absolvat, nisi subditum; tum nè in eas noxas sibi arroget potestatem, quæ ad alterum spectant tribunal. Unde cognitos habere oportet casus reservatos, ac censuras, saltèm quæ frequentius solent occurrere. 2. Est scire discernere inter lepram, & lepram, hoc est mortalia à venialibus, & qualia sint ex genere suo. 3. Est dijudicare posse circumstantias peccatorum aggravantes, imminuentes, speciem mutantés, uti & numericam diversitatem. 4. Scire, ubi facienda sit restitutio seu famæ, seu bonorum fortunæ: 5. Quæ sit occasio proxima peccandi, & quando quis teneatur eam evitare? 6. Quis, & qualis dolor necessarius sit pœnitenti ad obtinendam gratiam Sacramentalem. 7. Quæ forma observanda absolutionis, & quænam remedia præscribenda adversùs peccata saltèm communia?

Q. 3. *Præstârne in iudicio hoc Sacramentali* 266.
benigniores sequi sententias ? an potius rigidiores?

R. Quas adhibere conveniat ex pœnitentis constitutione desumendum esse : quando enim benignæ opiniones pœnitentem quasi manuducunt ad legis observationem, accommodet se iis Confessarius, at cum per eas difficulter præcepto satisfieri poterit, nolit eas amplecti, aut suadere ; ne pœnitentem in malo quodammodo consopire videatur. Cæterum licitum esse censent viri prudentes benigna uti interpretatione cum Doctoribus Classicis circa præcepta positiva, non autem fas esse eam adhibere in naturalibus præceptis, præsertim quæ carnis concupiscentiam frœnant.

Q. 4. *Quæ pertineant ad secundum scien* 267.
tia genus ? **R.** huc spectare illa, quæ juvant

ad pœnitentem utiliter interrogandum. Verum quidem est, quod Confessarii officium non sit pœnitentem interrogare, sed audire. Sot. 4. dist. 18. q. 2. a. 4. cum in hoc tribunali absolvatur is, qui crimen fatetur : quia tamen pœnitentis verecundia, exigua examinis, doloris, atque propositi præmissa dispositio sæpissimè Confessarium cogunt interrogandi onus in se suscipere, à quo ipsum aliàs liberum esse conveniret, cum Soto docet Lugo de Pœn. disp. 22. Sect. 2. Suar. disp. 32. Sect. 3. Henr. Laym. &c. ut iudicium rite procedat oportere Confessarium sæpenumero rei partes

agere interrogando ea, quæ reus explicare deberet.

268. Q. 5. *Quæ peccantium classes questionibus specialiter sint iuvanda?* R. Una eorum classis est, qui muti sunt, & cæci, sed cæcitate plerumque voluntaria, quia debitam non adhibent diligentiam, quâ illam excutiant. Altera classis est eorum, qui muti sunt & surdi, qui veritatem premunt ex malitia. Cum primis mediâ procedendum est viâ, ut Confessarius examinandi curâ non desit; neque etiam minutias omnes disquirat. Lugo de Pœn. disp. 16. Sect. 14. Regula universalis est; si quispiam ad confessionale accedat, qui noscitur semper accuratus, tum in perquirendis, tum in exponendis peccatis, opus non est, ut pluribus torqueatur. Sor. 1. cit. sed examinis loco finita Confessione tempus potius impendatur salutaribus documentis. Si verò è contrario alius occurrat incurius, ac negligens, eum tenebitur majore studio examinare Confessarius. Perez de Pœn. 4. c. 4. Lugo, 1. cit.

269. Q. 6. *Quomodo interrogandus homo agrestis, & rudis minus preparatus?* R. adhibendæ sunt appositæ illius statui quæstiones, & ita elicienda illius delicta unâ cum numero, & specie, atque circumstantiis, quæ regula etiam respectu aliorum servire potest. Lugo 1. cit. Vasquez de pœn. q. 3. a. 3. dubio 7. Quòd si aliquorum rationes ita confusæ inveniantur, ut quærendo gradus diligentiaè obti-

obtaineri nequeat, quâ ipse explicare teneatur, remittatur, dum melius disponatur. Porro in numero exquirendo (qui labor omnino molestissimus est) si aliter fieri nequeat, non est, cur se affligat Confessarius; cum certus sciri non potest, sufficit probabilis. Perquirendum itaque est in genere tempus, quo peccato cuiusdam pœnitens talis deditus fuit; sciscitandum quoties per mensem, aut hebdomadam peccare consueverit? imò circa quosdam actus internos, quales sunt odii, luxuriæ &c. ordinariè nihil attinet in longioribus Confessionibus ità rigidè frequentiam examinare. Vasquez de Pœn. q. 91. a. 1. dub. 1. quia plerumque explicari non potest absque periculo errandi sive per excessum, sive per defectum; sed erit satis habere rationem temporis, quanto quis in discordia vixerit, vel mulieri fuerit familiaris &c. Præteritas quoque Confessiones non oportet curiosius investigare, atque earum repetitionem urgere, nisi compertum sit de manifesto errore: *in dubio enim quemadmodum juris periti loquuntur semper est præsumendum in favorem actus, quod sit validus.* Et hæc valent, tametsi pœnitens ob exiguam perspicaciam numerum in præteritis confessionibus non nisi confusè indicasset, Perez l. cit. Lugo cit. disp. 16. Sect. 14. In interrogando demum circa materiam luxuriæ parcum esse oportet, & gravem Confessarium; ac ideò curanda est verborum

modestia, quamvis subinde circumstantia maneret tecta. Laym. de Pœn. c. 13. Co- ninck. de Sacram. disp. 8. dubio 17. Exquiratur species sceleris non modus, & si hunc declarare vellet Pœnitens suaviter moneatur id necessarium non esse.

270. Q. 7. *Quomodo agendum cum iis, qui muni sunt, & surdi, id est, qui non ex ignorantia, sed malitia crimina occultant?* R. apud tales parvum foramen laxius reddetur à Confessario, id est: audita culpa minore sensim descendendum ad majores. In exemplo: Confiteretur juvenis aliquis accusans se, quòd in templo tractaverit amores, liberiores miscuerit sermones, oculis majorem concesserit evagandi licentiam, nihil aliud superaddens. Auditis his oportet dextre à verbis, & aspectibus progredi, & elicere cogitationes obscœnas, ex his procedere ad consensum, hinc ad opera ipsa impura secummet ipso, an cum aliis perpetrata, inchoata, completa? quod ut prudenter fiat, imploranda est Divini luminis gratia. Saluberrimæ sunt interrogationes, quæ ad eò dextræ institutæ sunt, ut pœnitenti aliud respondere necesse non sit, quàm: *ità Pater, non Pater*. Porrò sub ipsam Confessionem nullum signum edendum est, ex quo Confessario supra modum gravia videri peccata pœnitens colligat; unde non suspiret, non huc, & illuc se vertat, non properet &c. imò dicendum longè graviora audita esse, nec eum esse primum, qui

talía confiteatur. In numero exquirendo assumendus, qui verisimilius videtur esse major; ut pœnitens potiùs habeat, quod detrahat, vel certè non nisi modicum adjiciat. Denique summè cavendum, nè citra urgentem causam aliqui amendantur sub prætextu, quòd relegendæ iis essent multorum annorum Confessiones: experientia enim docet, quòd plerique tales vel examen negligent, aut instituere debità non possint, aut simpliciter non redeant. Ferae vulneratæ, nec stratae, semper sunt fugaciores.

Q. 8. *Sed quid si tales adveniant in extraordinario pœnitentium concursu, quo ob temporis angustiam sufficienter examinari non possunt? R. vel adest in iis confitendi necessitas? vel non? si non adest suaviter iis exponatur: plus temporis exigi pro hoc negotio ad debitum conscientiae solatium, nomineturque dies, quo redeant. Si verò necessitas, seu impossibilitas physica, aut moralis, adest, ut si confessio omitti nequeat ob scandalum, vel admirationem; disponantur ad contritionis actum; si hoc fieri non possit, exigantur peccata graviora pro temporis brevitate, ac tum securè absolvantur, hac lege: ut in proxima Confessione dicantur, quæ modò fuerunt omissa. Rodriq. in summa c. 26. Necessarium etiam hoc est remedium, cum ad infirmum acceditur, atque in eo statu offenditur, ut multarum sacrilegè peractarum Confessionum repetitione indigeat; quæ tamen*

men fieri non potest, sive ne morbus exasperetur, sive ne periculo infamiae infirmus exponatur. Zambran. de Pœn. c. 4. dub. 6.

ARTICULUS XI.

De Pœnitentiarum impositione.

272. Q. 1. *Qua regula servanda in pœnitentis imponendis?* R. postquam antiquorum Canonum taxa immutata est, tutissimam nunc regulam esse: tam gravem imponere, quam gravis imponi potest sine periculo, ne pœnitens horrorem, & aversionem concipiat tam à sacerdote, quam à Sacramento, & negligat præscripta. Ratio est: ut tantum satisfiat Divinæ Justitiæ per temporalem pœnam, quantum potest.

273. Q. 2. *Quandonam levior injungi possit pœnitentia?* R. leviolem injungi posse 1. quando pœnitens advertitur contritus. Tolet. l. 3. c. 11. Laym. de Sacram. Pœn. c. 15. n. 12. Ratio est: quia sic minorem habet reatum pœnæ. 2. Quando pœnitens vel fervore, vel viribus, est debilior. Sotus in 4. Dist. 20. q. 2. a. 3. Laym. cit. Ratio est: quia minus potest portare. Addi tamen potest admonitio, pœnam in purgatorio esse diluendam. 3. Tempore Jubilæi, vel alterius Indulgentiæ plenariæ. Laym. cit. Ratio est: quia tunc non cogitur pœnitens nisi leviolem acceptare, quæ se habeat per modum medicinæ. 4. Pro-

4. Propter infirmitatem, in quo tamen casu pœnitentiam injungi debere censet idem Laym. præstandam ab infirmo, si convaluerit. Si verò desperata salus sit, ut plus à morituro præstari non possit, expedit ei saltem hoc imponere, ut JESU nomen ore proferat, vel si id non possit, mente concipiat; deinde moneatur, ut pœnitentiæ loco ipsam infirmitatem, & mortem impendentem DEO offerat in satisfactionem pro peccatis, eleemosynas largiatur, Sacrificia celebrari faciat &c. nunquam autem decet circumstantibus dicere, ut gravem pœnitentiam, quam moriturus persolvere non potest, ipsi pro eo expleant; hæc enim esset aliqua sigilli violatio. Ità Laym. cit.

Q. 3. *Quæ opera in pœnitentiam sunt imponenda?* R. ad alleviandam pœnitentiam 274. prodesse injunctionem operum aliàs debitorum, ut sunt: Missa diebus festis audienda, jejunium tempore quadragesimali, opera ad indulgentias requisita &c. Plurimum autem conducet respicere finem, adeoque ejus generis actiones præscribere, quæ non solum satisfaciant pro noxis præteritis, sed etiam præservent à futuris, & quæ quantò minùs habent asperitatis, tantò plùs contineant salubritatis. Tales sunt aliquo tempore quotidie pium librum lectitare, aliquoties audire cõcionem, visitare templa, frequentare S. Synaxim per aliquot menses, vesperino examine lustrare conscientiam, supra se-

sepulchrum preces fundere, abstinere à certo socio, nomen dare sodalitati &c.

275. Q. 4. Quo numero actiones tales oporteat definiri? R. actiones has ferè pari numero esse definiendas, ità ut quinque jejuniis respondeant quinque communionem, & sic de reliquis, ut tantò faciliùs pœnitens recorderetur. Cæterùm pœnitentiam talem injungi convenit, quæ non nimis diu duret, aliquantò tamen tempore: quia actus repititi, habitus malos fortiùs expugnant, foveturque concepta peccatorum detestatio.

276. Q. 5. Quid maximè condiciat pœnitentiarum acerbitatem? R. Verborum suavitas; ut si petatur à pœnitente: an promptè libenterque pœnitentiam suscipiat, & faciliè sit impleturus; ut, si aliter constitutus sit, onus alleviari possit, vel si remittenda non videatur pœnitentia, adstringatur solùm ad illam sub veniali culpa. Suar. de Pœn. disp. 38. Sect. 7.

ARTICULUS XII.

De absolutione vel impertienda, vel neganda.

277. Q. 1. Quid requiratur in Confessario ad validam absolutionem? R. requiri duo: ordinem videlicet, & jurisdictionem. Patet ex dictis suprà. Quare si pœnitens sit innodatus casu reservato, eum absolvere non potest; si tamen necessitas confitendi urgeat; absolvi qui-

quidem potest, sed moneri debet, ut legitimo superiori se sistat. Econtrà si necessitas non adsit, etsi licitum videatur nonnullis eum absolvere; præstat tamen eum dimittere; cum dimissio talis majorem peccati horrorem excitet. Quòd si verò censura annexa sit, omnino ad Sacramentum admitti non debet. Suadebit tamen charitas ad procurandam majorem potestatem, quâ caret, quando aliter pœnitens juvari non poterit.

Q. 2. *An talibus casibus exceptis nunquam denegari possit absolutio?* R. Expositis sufficienter peccatis, datisque requisiti doloris indicis, sinè gravi injuria negari non posse. Ratio est: quia pœnitens posita debita dispositione acquirit jus ad absolutionem, quod jus à negante violaretur.

Q. 3. *Quanam ratione discerni possit verus dolor à ficto?* R. in hunc finem triplicem esse considerandum statum pœnitentis, videlicet *statum recidivi, constituti in proxima occasione peccandi, & peccatoris publici.* Quoad primum observandum: an verum habeat propositum vitam emendandi. Quod si adesse cognoscatur, tametsi timeri possit eum ad vomitum reversurum, verus quoque adesse dolor censendus est, & absolutio imperienda, & è contra. Lugo de Pœn. Disp. 14. Sect. 10. Porrò propositum verum tunc adesse censendum est, quando peccator talis insolita, atque extraordinaria doloris ostendit signa; quando non ex consuetudine Confessio.

fectionem accedit, sed animo quærendi peccatorum suorum remedium; quando aliquid emendationis affert; quando sollicitudinem, & studium se emendandi adhibuit; quando æquo animo admonitionem suscipit, statuitque uti remediis. Contrarium est, si nec una harum dispositionum apparet. Lugo l. cit. Laym. l. 5. tr. 6. c. 4. n. 10. Ratio est; quia illa censetur efficax voluntas, quæ verè vult applicare media, & ubi applicanda sunt, saltèm aliqua applicat. Et e contra. In dubio autem de his indiciis non neganda, sed differenda est absolutio, ut Confessarius deliberare, & pœnitens majora indicia dare possit. Hæc dilatio quandoque etiam expediet ad majus calcar pœnitenti addendum.

280. Q. 4. *Quid observandum circa constitutum in proxima occasione?* R. hunc duplicem posse considerari. I. Ut quidem sit in periculo, sed non amet periculum, violenter nempe à morali necessitate detentus; quod fieri solet in famulis, filiis familias agnatis, & vinculo sanguinis adstrictis. In his spectandum: an alias industrias adhibeant, quibus ex proxima occasione fieri potest remota? Industriæ tales sunt oratio prolixior, eleemosyna liberalior, major concionum frequentatio, usus crebrior Sacramentorum, quotidiana propòsiti renovatio coram imagine Crucifixi eum non ampliùs offendendi, neque conversandi cum persona, unde

unde oritur periculum, neque conversandi cum sola, neque curiosius eam intuendi, Pœnitentiam aliquam, si lapsus contingeret, sibi imponendi. In hoc tamen puncto opus est cautelâ: parva enim non retrahet, difficilior fortè non dabitur executioni. Has itaque industrias si pœnitens talis adhibeat manens in hac occasione absolvi potest; secus si non adhibeat.

Q. 5. Quanam sit certa regula cognoscendi, quanta debeat esse difficultas, qua pœnitentem liberet ab obligatione removendi occasionem ipsam? R. omnes ferè Doctores relinquere rem hanc prudenti judicio Confessarii consideratis circumstantiis determinandam. Pro praxi clarè proponi posse videtur sic: præceptum fugiendi occasionem impositum est à lege naturali ad diminuenda, non augenda peccata; quando itaque difficilius est in praxi tollere occasionem, quàm stante hac re ipsa evitare peccatum, non potest esse obligatio eam deserendi: cùm alias cresceret periculum duplicandi peccatum. Ut verò regulæ hæc securè procedant, oculi mentis ad DEUM sunt convertendi, postcendâque Divini auxilii assistentia. Porrò in dubio eligenda pars rigorosa: quia hæc in majorem cedit pœnitentis favorem.

Q. 6. Quidnam præterea circa constitutum in proxima occasione observari queat? R. Pœnitentem talem considerari posse, ut ad eam non necessitate cogatur, sed eam amet, &

P. Herzig Man.

M

amo.

amore hoc in ea perseveret. De tali dubium non est, quin ad eam fugiendam teneatur: aliàs enim indispositum se exhibet, utpote qui affectum potius, quàm odium gerit erga peccatum; vellet namque transgredi legem vetantem periculum proximum delinquendi. Ex quo patet, quàm non valeat excusatio, quòd actiones occasionem proximam constituentes naturam suam sint indifferentes: quia dum fiunt periculosa, non manent indifferentes, sed fiunt illicita. Deinde cautè observari oportet à Confessario duas fraudes in pœnitente:

1. Est, quàm variis coloribus depingit detrimenta à se excogitata, itèm difficultatem in occasione dimittenda.
2. Est, quàm verbis coloratis ostendit se esse paratum ad deserendam occasionem. Unde damnorum, difficultatis, quam prætexit, examinanda est tum veritas, tum quantitas: an videlicet, quæ afferuntur, in veritate subsistant? & tanta sint, ut omnino levia non videantur? Deinde: an propositum non in verbis solis, sed in re consistat? Nec ad absolutionem sufficit, ut pœnitens dicat sapius, se velle occasionem deserere, si verbis non stet, sicut efficax propositum sufficit in recidivo, licèt propositum non stet; occasio enim uno actu tollitur; ubi è contrario effrænatis passionibus resistendum est continuò; ideòque infidelitas recidivi non clarè arguit defectum propositi, quem prodit infidelitas hujus pœnitent-

nitentis, Arriaga de Pœnitentia disp. 38.
Sect. 5.

Q. 7. *Quid observandum circa publicum peccatorem?* R. erga hunc longè amplius servandus rigor, quàm erga constitutum in proxima occasione, nec hanc dimittere volentem. Ratio est: quia malitiæ occasionis proximæ annectit peccatum scandali. Unde tali animosiùs neganda sunt Sacramenta. At inclementiæ arguetur Confessarius; sed exigit eam officium iudicis recti: *Pœnitentis quoque non misereberis in iudicio, præceptum est Exodi 23. v. 3. Jusse, quod iustum est, persequeris, Deuteronomii 16. v. 20.* quare aut renuntiandum est officio, vel debitò modò exercendum; nè Sancta dentur canibus.

Hactenus de officio Confessarii rectè pœnitentem dijudicandi, nunc ad officium progredior eidem salubriter medendi. Pro quo tribus dotibus Confessarium oportet esse instructum, *bonitate, prudentiâ, ac benevolentia.* Bonitate, quâ ipse à se exterminet peccatum, conformiter Pœnitentiæ: *Medice cura te ipsum*, & quâ se obfirmet, ut peccatis auditis non contaminetur. *Prudentiâ*, quâ conformiter monito Conciliorum Worm, Lugdun, Lateran, discretus, & cautus sit; vinum, & oleum vulneribus fauciatum infundendo, diversisque experimentis utendo ad sanandum ægrotum. In quem finem omnino satis non est pœnitentiam solum imponere, ac absolutionem

dare, sed studiosè oportet observare pœnitentis inclinationes, habitus malos, magis, aut minùs radicatos, opportunum curandi tempus, & modum. Benevolentia, denique, quâ affectum Paternum pœnitenti exhibeat. Considerate agebat Parochis suis sanctus Franciscus Salesius, quòd vos pœnitentes sub Confessionis initium omnes appellent Patres; proinde exhibete illis cor paternum, suscipite eos cum pietate, audite patienter, nullum vobis afferant fastidium mores agrestes, ignorantia, & inconstantia, nunquam ipsis subtrahite auxilium qualescunque sint. Pro his ergo exequendis sit.

ARTICULUS XIII.

De curanda Ignorantia Pœnitentis.

285. Q. 1. Quotplex sit ignorantia, qua curanda est in pœnitente? R. eam esse triplicem. Prima est circa mysteria, quæ tenentur credere omnes fideles. 2. Est circa necessitatem contritionis, & propositi. 3. Est circa peccata omissionis. De singulis singillatim. Hinc
286. Q. 2. Quò pacto curanda sit ignorantia prima circa mysteria fidei? R. ignorantem mysteria ad salutem necessaria ante absolutionem patienter instruendum, DEUM esse, & Remuneratorem esse, juxta illud Apostoli ad Hebr. II. v. 6. accedentem ad DEUM oportet credere, quia est, & quia inquirentibus se remunerator sit. Huc spectat cœlestis beatitudo, quâ DEUS bonos remuneratur & pœna aeterna, quâ malos

malos dijudicat. Deinde docendus est quoque notitiam explicitam sanctissimæ Trinitatis; & Incarnationis, sive ea necessaria sit ad salutem, quod tenet probabilior; sive sit de præcepto: cùm sæpe accidat, ut ignorantia hæc culpâ non vacet. Porrò ut notitia hæc seu meliùs radicetur, seu augeatur, obligandus est rudis talis ad frequentandas eas Ecclesias, ubi diebus festis necessaria hæc mysteria explicantur. Ratio autem dictorum est: quia antequam pœnitens aliquem internum actum fidei eliciat circa dicta mysteria, incapax est absolutionis, ac per consequens gratiæ recipiendæ.

Q. 3. *Quò pacto curanda sit ignorantia circa contritionem, & propositum?* R. non solum excitandus est talis ignorans ad eliciendam contritionem, sed admonendus etiam de ejus necessitate, quæ ipsi incumbit; ut bene se posthac disponat, repræsentando, ac demonstrando ipsi Confessionem sinè dolore efficace esse corpus sine anima; & quando deinceps se præparaturus esset ad illam sciret multò magis incumbendum esse in peccatorum detestationem, quàm in eorundem examen.

Q. 4. *Quò pacto curanda sit tertia ignorantia circa peccatorum omissionem?* R. hic utilitatem pœnitentis esse spectandam: nam si videres inculpabiliter ignorantem peccata omiſſa notitiâ acceptâ ea non emendaturum, relinquendus esset in ignorantia. At

si prudenter colligeres notitiam in ejus emendationem cessuram, revelandum esset peccatum occultum ante absolutionem. Porro cum ignorantia circa præcepta naturalia raro sit innocens, liberaliùs eam revelabit Confessarius, quàm notitiam circa præcepta positiva. Proinde non facilè credendum est juvenibus asserentibus in Confessione nullum se in mollitie agnovisse peccatum, ideòque reticuisse; licèt faciliùs credi possit reticentiam fuisse inculpabilem, ideòque Confessiones nequaquam invalidatas. Suarez de Pœnitentia disp. 23. Sect. 4. Huc conducent dicta superiùs de peccatis occultis.

ARTICULUS XIV.

De curanda cordis duritia.

289. Q. 1. Quotplex peccatoris esse soleat duritia? R. esse duplicem: alia enim est duritia intellectus, alia voluntatis, quæ ex priorè ducit originem.
290. Q. 2. Quod remedium adhibendum intellectui, ut duritia illius curetur? R. in motivum illi proponendum esse primò injuriam, quâ peccator voluptates suas summæ Majestati Divinæ præferre est ausus. 2. Injuriam, quâ Christo Redemptori optimo tentavit renovare vulnera, iterare opprobria, imò sibimetipsi eum crucifigere ad Hebr. 6. v. 6. 3. Ingratitudinem pro tot ac tantis beneficiis naturæ, & gratiæ, communibus, & particulis.

ticularibus, occultis, & manifestis; & quidem tunc exercitam, dum actu conferrentur. 4. Jacturam gratiæ Divinæ, cujus unicus gradus universa naturæ bona superat: 5. Jacturam Paradisi, permutatione facta cum momentanea, & detestabili voluptate. 6. Brevitatem vitæ, quæ velut vapor ad modicum paret. Jacob. 4. v. 15. 7. Mortem incertam, quæ subitò, ac improvise eum potest abripere. 8. Horrorem judicii, quod ipsi instar gladii supra caput impendet. 9. Æternitatem infernalium tormentorum, quæ ipsi parantur. 10. Servitutem Diaboli, quæ tyranni hujus mancipium efficitur. 11. Difficultatem respiscendi, quæ semper crescit, si respiscientiam differat. Ex his motivis cum omnia proponenda non judicantur, eligantur aptiora personæ obduratæ, atque ut tantò ardentius à Confessario, & salubrius proponantur, ipse Confessarius illa priùs sedulè meditetur; neque sit ipse peccatis quibusdam implicatus, quæ pœnitenti ininùs exaggeret. Prætereà curet, nè peccatorem duntaxat ea proponendo admoneat, sed reprehensionem quoque discretam admisceat; nisi pœnitens pusillanimis sit, vel contritus, vel autoritate aliqua conspicuus. Pusillanimis enim facilè in desperationem ageretur; contritus ultrò proposita aggredietur; hominis verò conspicui delicatum admodum palatum est, quod etiam cibos, nisi bene conditi sint, rejicere suevit. Proin-

de reprehensio potissimum usurpanda erga rudes incultos, ac incapaces mitioris tractationis. Quòd si dubitetur: an suavitas? an rigor adhibendus sit? præstat etiam excedere suavitate, quàm rigore. Denique cùm durus silex una percussione non emollitur, repetendus est ictus; si etiam hoc non proficit, confugiatur per orationem ad DEUM. Quod ut clarius proponam.

291. Q. 3. *Quod remedium usurpandum, si motivis his intellectui propositis, voluntas non moveatur?* R. commendandus est bonitati Divinæ pœnitens ferventi oratione, & ad eam ipsemet extimulandus proposita summa necessitate; ostendendus quoque illi modus est efficaciter orandi, cum humilitate nimirum, perseverantiâ, & fide. Eradicandus simul est error duplex, unus, quòd nonnulli sibi persuadent, paucis quibusdam precatiunculis remittenda peccata; alter, quòd consent orationem in statu peccati sibi nihil utilitatis afferre. Denique si omnia hæc non proficiant, nequaquam despondendus est Confessatio animus, sed excitandum saltèm in pœnitente sanitatis desiderium, & disponendus ad redeundum post temporis intervallum aliquod, rogato intereà pro cordis mutatione Dei auxilio. Fiet sæpe hoc temporis intervallo, quod tempus Confessionis denegavit.

ARTICULUS XV.

De curandis Blasphemis.

Q. 1. *Quotuplex esse sueverit blasphemia? R. 292.*

omissa divisione celebri in *hereticam*, & *simplicem*, blasphemia alia est eorum, qui ex concepta ira stultissimè contra DEUM eandem proferunt; alia verò eorum, qui stimulante quidem irâ, sed adversùs creaturas insaniunt. Primi generis blasphemi solent esse lufores, qui cum nummis animam, cum anima intellectum perdere sueverunt. Secundi generis plures sunt, qui choleram intus accensam nesciunt alia ratione restinguere, nisi impiïssimorum verborum flammam in altum evomant, *ponantque in cælum os suum*. Psalm. 72. v. 9. tamen postea protestentur se non habere intentionem edusque extendendi suum peccatum. Horum familiaris sermo est: *corpus Christi, sanguis Christi, Sacramenta centena, & centies millena*. Et quamvis Doctores aliqui doceant ejuscemodi verba, quando impetus ille, quo proferruntur, non intendit ipsum DEUM offendere, non esse blasphemiam; in praxi tamen contraria sententia adeò vera est, ut sæpissimè à gravi culpa eximi non possint. Ratio est: quia hi, qui timoratae sunt conscientiae, iis auditis graviter commoventur, apprehenduntque insignem Divinae Majestatis contemptum; ipsi quoque talium sermonum auctores, nisi à consuetudine penitus

tus sint excecati (quam tamen consuetudinem sub mortali auferre tenentur) postquam subsidit bilis effervescens, sæpius hanc ipsam advertunt irreverentiam, & de se pœnas repetunt.

293. Q. 2. *Quibus mediis adversus blasphemias sit utendum?* R. hæc non debere esse lenia, ita ut Confessarium in statuendis pœnis oporteat esse non nihil indiscretum. Concilium Lateranense Sess. 9. denunciat omnibus Confessariis, quòd si blasphemis non imposuerint congruas pœnitentias, seipso illorum delictorum facturi sint participes, jubetque eos corrigere, etsi spes nulla sit emendationis. Remedia generis sunt duplicis, alia sunt pro castigandis noxis præteritis, alia pro impediendis futuris. Quare ultra pœnas consuetas orationis, jejunii, aliarumque corporis afflictamentorum, elemosinæ, injungendum est iis, ut aliquoties linguam, lambendo terram, circumducant; toties ad pedes crucifixi projecti precentur veniam; totidem recitent Rosaria ex laudibus Divinis v. g. laudetur SS. Sacramentum, gloria Patri, &c. concinnata. Pro præservativa statuenda ob oculos blasphemio malitia blasphemix, quæ rarò sanatur, nisi usitatis industriis; convenit plurimùm cum vocibus damnatorum; profertur sinè ulla propè utilitate, oblectatione, aut existimatione; nomina ea contemptibiliter usurpat, in quibus salus posita; conculcat sanguinem,

& Christi merita, quæ sola possunt extinguere debita. Porrò quæ dicta sunt de blasphemis, applicari etiam possunt perjuris.

ARTICULUS XVI.

De curandis obligatis ad Restitutionem.

Q. 1. *Quotuplex accidere soleat obligatio, quæ pœnitens ad restitutionem faciendam obligatur? R.* aliam esse manifestam, aliam dubiam.

Q. 2. *Quomodo utrique à Confessario mendandum? R.* si dubia est, quando sibi non fident ex improvîso cum autoritate litem decidere, differat tantisper, dum casum pœnitius examinet, aut consilium exquirat; potest autem etiam si pœnitens verè appareat paratus ad præstandum id, ad quod obligatur, eum absolvere, data tamen promissione se consulturum viros doctos, ac quod ipsis visum fuerit, re ipsa executurum. Lugo de Pœnitentia disp. 22. Sect. 4. Henriquez lib. 6. de Pœnitentia c. 26. Coninck, disp. 9. de Pœnitentia, dubio 16. quòd si è contrario obligatio certa est, non est urgendus pœnitens, ut ante absolutionem restitutionem exequatur; nec etiam creditur omni ipsius promisso; sed si in eo appareat seria voluntas, præfigat ipsi tempus restitutionis, & modum assignet. Modum quidem: nam si creditores sint certi, non licebit eam facere pau-

pauperibus nomine eleemosynæ, aut Sacerdotibus; aut legant Missas; sed si per se ipsum restituere grave accidit, det alteri pecuniam, ut securè in manus veri creditoris perveniat. Si sæpius restitutionem promisit, & fidem fellit culpabiliter, neganda est absolutio, dum prius restituatur; nisi ea signa præbeat, è quibus veram voluntatem, & moralem de futura quàm primum restitutione certitudinem capere possit. Tolet. lib. 3. c. 17. Cajet. v. *restitutio* c. 7. Navarr. Suarez, Azor, &c.

296. Q. 3. *Quid faciendum Confessario, si pauperens restituere non possit?* R. quanquam difficile sit discernere: an istud: *non possum*, proveniat ex debilitate virium? an ex infirmitate voluntatis? necessarium tamen est, ut discernere studeat Confessarius. In hunc finem convenit inquirere: an excusans se lusu sit deditus? frequentet popinas lautè, si non etiam lascivè vivat, ac ità pecuniam, quàm pauperi fortè creditori restituere salutem per partes posset, inexcusabilis dilapidet? Clarum est tunc excusationem suscipiendam non esse; secus, si absque vitio suo indigentiam suam depellere non possit.

297. Q. 4. *Quid si pretextatur, non esse obligationem restituendi cum detrimento proprii status?* R. verum id esse, si status non obtentus fuit, nec crevit per injustitias; nisi ex superfluo fieri possit restitutio, aut creditoris expectantis incommodum esset vel majus, vel æquale incommodo debitoris. Layman. l. 3. de

de Just. tr. 2. c. 12. n. 1. & 2. Leslius lib. 2. c. 76.
Cajet. v. restitutio: Secus sentiendum in ca-
su opposito.

Q. 5. An, si pœnitens quàm primùm valens ^{298.}
restituere, petat aliquam dilationem, eam concedere
possit Confessarius? R. negativè. Navarr. in
summa c. 17. Cajetanus v. restitutio. Ratio est:
quia non solum illicitum est alteri quidquam
surripere; sed æquè veritum injustè posses-
sum retinere. Requirendus itaque pro dila-
tione favenda est creditor, ac, nisi eam con-
cedat, restitutio quàm primùm facienda.

Q. 6. Quid adhuc agendum, si Confessarius ^{299.}
pœnitentem absolverit, eò quòd promiserit reddere
tempore, quo debet? R. consultum videri pœ-
nitentiæ loco illi præscribere, ut per illud
intervallum subinde confugiat ad Divinam
Majestatem, vel patrociniū Deiparæ solli-
citando gratiam standi promissis, & cum fide
exequendi.

Q. 7. Quid agendum, cum pœnitens est in bona ^{200.}
fide, vel quia credit se nihil debere, vel quia existimas
se solum teneri ad partem, & non ad totum, sive in
solidum; vel quia judicat satis esse, si per plures so-
lutiones restituat debitum, quòd per unam potest? R.
si non adsit probabilis spes fructus, relinquen-
dum esse in tali ignorantia salutari. Sanch. de
Matrim. lib. 2. disp. 38. n. 6. Lugo de Pœnitenti-
a disp. 22. Sect. 2. dummodo ignorantia hæc
sit invincibilis ex eo, quòd nullam habeat
causam dubitandi de sua obligatione. Sanch.
in Decal. lib. 1. c. 16. Vasquez l. 2. q. 24. art. 7.
disp. 107.

Q. 8.

301. Q. 8. *Quid, cum facienda restitutio est pauperibus, ob incertitudinem nempe creditorum?* R. cum debitores tales ex probabili sententia stringantur solum lege positiva, licet erga eos uti majore favore. Indè suaderi illis potest, si quantitas est major, ut procurent honestam compositionem ab eo, penes quem est concedere; si verò quantitas sit exigua, ut applicent solitas eleemosynas, quæ fiunt in illorum domo; vel ut condonent tantumdem alicui inopi, seu debitori, quantum tenebantur distribuere inter pauperes.

302. Q. 9. *Quid observandum in praxi circa restitutionem fame?* R. Eum, qui alterum infamavit cum injuria, teneri retractare majore rigore, quàm eum, qui crimen occultum solum revelavit. Ratio est: quia prior privavit infamatum Dominio suæ famæ; alter autem abstulit tantum possessionem. Unde licet solum revelans satisfaciatur laudando infamatum, non satisfacit tamen, qui crimine falso aliquem infamavit; sed tenetur, si necessitas postulet, dicere se esse mentitum; imò id ipsum etiam juramentò seu privatò, seu publicò juxta negotii conditionem confirmare. Less. lib. 2. c. 11. dub. 20. Navarr. Man. c. 18.

ARTICULUS XVII.

*De dirigendis iis, qui odio, & inimicitia
sunt impliciti.*

Q. 1. *Quomodo dignosci possit: an dum pœnitens asserit se inimicis injuriam remisisse, odium, & inimicitia in corde adhuc lateat? R.* si nat sibi Confessarius illatæ injuriæ seriem exponere; colliget ex verbis, quomodo internè Pœnitens affectus sit; rancor enim internus vix ea citra scommata, invectivas &c. proferre sinet. 2. Percontetur: an Adversarium suum alloquatur? an prius salutat, salutem reddat? an alios non dehorteatur ab habenda cum illo conversatione? an, si eum conspiciat, in aliam non deflectat viam? an domum, aut etiam templum commune, nè fortè in ejus conspectum veniat, refugiat? hæc cordis index sunt.

Q. 2. *An sermo sinatio, & salutatio debita sint proximo solum ex consilio? an verò ex præcepto? R.* Eorum naturâ spectatâ esse solum consilii, spectatis verò circumstantiis in praxi sæpe esse præcepti. Hinc quando inimicitia est publica, & pœnitens ante acceptam injuriam solitus est salutare, & alloqui, si demum sermones misceat cum cæteris suæ civitatis, aut vicinis, omnésque salutet; tenetur eadem quoque edere indicia, quæ facta jam sunt communia, & illa Adversariis exhibere. Laym. lib. 2. tract. 3. c. 4. Valentia, Suarez. Verum tamen est ordinariè

riè pœnitentem non esse obligandum, ut salutando præveniat, quando notabilem accepit injuriam, aut quando ejus conditio multùm excedit conditionem convitiantis; multò minùs quando quodammodo certum foret, quòd salutanti non esset responsum dandum. Castrop. tit. 1. tract. 6. disp. 1. p. 6. Coninck disp. 24. dubio 6. Superior, aut Pater familias possunt quidem ob delicta suorum graviora eos salutantes non resalutare ad tempus; si tamen diutius id continuarent, absolvendi non forent. Laym. cit. n. 4. Ratio est: quia licitum est illis esse severis, non tamen crudelibus. Porrò obligatio ad ea maximè urget, quando vel populus rationabiliter scandalizatur, & quando is, qui offensus est, aliter nequit ex corde revellere odium.

305. Q. 3. *Quod remedium latens hoc odium curandi?* R. interrogandus est talis à Confessario: quantum temporis fluxerit, quò affectus est injuria? Dein exquirendum: an desideret malum aliquod evenire inimico? si negat, procedat ad signa Q. I. indicata, quorum præcipua aperiet lingua. Si signa hæc deesse cernantur, conetur ei exhibere: quomodo Adversarius inspicere cor nequeat; proinde necesse esse, ut veniam à se datam opere ostendat. Si obstinatè renuat edere hæc signa, indignus erit absolutione; ac ideo priùs quàm absolvatur, præcipiat Confessarius, ut per aliquod tempus quotidie ali-

aliquoties à DEO postulet gratiam, & robur, se ipsum vincendi. 2. Præscribat ipsi aliqua exercitia charitatis, ad quæ aliàs non obligatur, v. g. ut aliquoties DEO, ac Beatissimæ Virgini commendet salutem inimici; curet pro ipso fieri aliquot Missæ Sacrificia, vel saltèm audiat; eroget certam eleemosynam, ac tum redeat ad recipiendam absolutionem. Quæ ut faciliùs executionem videant, utatur exemplo Christi orantis pro persecutoribus beneficiis grandibus à se affectis. Confessarius verò ex parte sua humanum, & suavem se præbeat, & ab omni verborum austeritate abstinens; ut nec umbra appareat, quòd ex Judice partis adversæ factus sit Advocatus. Deinde pœnitentem ardentè commendat DEO. Si verò his omnibus industriis necdum expugnaretur, exhibeatur ipsi, quòd hic nullum detur medium: aut ignoscendum est proximo, aut spes veniæ à DEO concedendæ deponenda; quærat deinde: quomodo orare possit, & poterit, nisi dimittat; *dimitte nobis debita nostra, sicut & nos?*

Q. 4. *Quid agendum, si pœnitens sit homicida?* R. exponendam illi esse criminis gravitatem, quod ex omnibus in damnum Proximi commissis summum est, & quo invasit jurisdictionem Dei, qui solus est Dominus vitæ, & necis. Imponenda illi pœnitentia, ut præter debitam restitutionem ob homicidium curet fieri Sacrificia Missæ pro ani-

ma occisi; aut saltèm multas pro illa preces persolvat; neque contentus consuetis jejuniis, & macerationibus corporis, injungat, ut impostero frequenter visitet Ecclesiam ad implorandam ex corde divinam misericordiam; ut sic numini reddat honorem, clamorem effusi sanguinis, vindictam expositentis, tranquillet. Curandum quoque est, ut poenitentia talis diu duret.

ARTICULUS XVIII.

De curandis vitio luxuriæ infectis.

307. Q. 1. Unde ordiendâ sit luxuriæ curatio? R. Cùm vitium isthoc à non paucis inter naturæ debilitates computetur; ac ideo vix ulla geratur cura eo se liberandi; excitandum est imprimis in talibus languentibus ardens desiderium recuperandi sanitatem; nisi enim desiderium hoc promittatur, remedia alia quæcunque irrita erunt, & absque fructu.

308. Q. 2. Quomodo desiderium dictum sit instaurandum? R. demonstrandum est læcivis illis manifestum periculum damnationis, nisi tempestivè se corrigant; cùm enim animæ salus dependeat à voluntate gemina, DEI & hominis, voluntas DEI extremè detestatur luxuriæ vitium, id quod delendo totum orbem per diluvium manifestum fecit: quomodo à voluntate sic averfa gratiæ influxus efficax expectari potest? Ex altera parte voluntas hominis à nullo affectu vitioso fortius est ligata, quàm à libidine; tum quia ipsius

ipſius actus ſunt frequentiores; tum quia ſunt intenſiores. Unde in hac ſpecie citiùs generatur malus habitus, ita ut anima his implicata vinculis abſolutè ſe quidem poſſit extricare, ſed non niſi magna cum difficultate. Mens indies magis excœcatur ad inveniendas vias evadendi, voluntas ad eas impediendas fit debilior; ac etiam quantò magis accumulatur peccata, tantò difficilius redditur ſalutis conſecutio; tametiſi peccator ea etiam bene confiteatur. Initium huius vitii, progreſſum, & infelicem terminum deſcribit gloſſa in Job apud Segneri in Inſtr. Confess. c. II. his verbis: *viſum ſequitur cogitatio, cogitationem delectatio, delectationem conſenſus, conſenſum opus, opus conſuetudo, conſuetudinem neceſſitas, neceſſitatem deſperatio, deſperationem damnatio.*

Q. 3. *Quid, cum pœnitens damnationis periculum advertit, & voluntatem ſeriam ſe malo ſuo liberandi oſtendit? R. 1.* ſuadendum illi eſt, ut ab omni periculofa occasione abſcedat; otium fugiat; vitet liberiorem converſationem; moderatè utatur cibo, & potu; corpus ſubinde aliquâ affigat moleſtiâ, & aſperitate, jejuniis, flagellis, peregrinando, ſubtrahendo aliquid ſomni; quæ media reſecant ſubſidia rebellionem tomicis nutrienda. **2.** Suadendum, ut legat libellos pios; Verbum DEI audiat; præcipuè verò crebriùs oret DEUM; Sacramenta frequentet; quæ media æſtum vitioſum ſuavi gratiæ pluviâ

magnopere reprimunt, ac si diutius continuentur, etiam extinguunt. Unde continuatio eorum est singulariter procuranda, 3. Ut pœnitens talis facilius curetur, exquirat Confessarius tempus, ex quo se caput tradere his immunditiis, & quam frequenter: nisi enim vim morbi penetres, medicamen conveniens quomodo adhibebis? 4. Si pœnitens seriâ voluntate emendationis dispositus est, instrui potest adversus aliqua pericula paulò post occursura; e. g. quid si amicus tuus rursus ad illas ædes te invitaret, irésne? quid si fœmina hæc à te amandata literas tibi mitteret, atque legationem, quid ageres? Hoc tamen medium adhibendum non est, si exigua, aut vix sufficiens appareat dispositio, sed manendum in proposito generali.

ARTICULUS XIX.

De subveniendò Scrupulosis.

310. Q. 1. Quot sim scrupulosorum species? R. potissimum duæ. Una est eorum, qui cum liberrimè peccant, postea tantùm sunt solliciti de modo confitendi, ac ubi peccata sua rite percensuerunt, satisfecisse se arbitrantur, nulla prorsus habita ratione emendationis. Hi damna sentiunt conscientiaè liberæ, & scrupulosæ. Altera est eorum, qui inani ratione nixi apprehendunt, & timent peccatum alicubi esse, ubi non est. De his

Q. 2.

Q. 2. *Quanam horum scrupulorum sit origo?* 311.

R. originem hanc esse triplicem: alii enim proveniunt à Deo, qui animas sibi dilectas scrupuloso timore puriores efficit; hi ergo diuturni esse non solent. Alii provenire possunt à Diabolo, qui phantasiam variis, ac terribus imaginibus imbuat, ut inquietet, & fructuosa opera præpediat. Alii denique ortum ducunt à propria corporis habitudine, quæ inclinat magis ad obstinationem, timorem, tristitiam.

Q. 3. *Quæ mentis scrupulose indicia?* R. 312.

clara è multis indicia esse hæc: nulli acquiescere rationi, ac tum operari cum perturbatione; sequi extraordinarias observationes; mutare identidem sub ipsa actione iudicium, modò apprehendendo ut licitum, modò ut illicitum reprobando; dubitare in quacunque re, quæ habetur sub manibus; fugere etiam quando ignoratur causa fugæ, &c.

Q. 4. *Quæ remedia huic morbo maxime sint?* 313.

R. primum est oratio, quæ licet necessaria sit morbis omnibus; huic tamen necessaria est longè maxime; nè in scrupulorum procellis ad scopulum desperationis, aut amentiaë impingatur. Cùm autem scrupulorum mens longis orationibus plerumque sit inidonea, utilissima erit industria longitudinem brevissimis quibusdam affectibus læpius repetitis cum sincera ad DEUM fiducia compensare. e. g. dicendo: *sanctifica animam servi tui. - quoniam tu Domine suavis,*

& mitis, & multa misericordia omnibus invocan-
 ribus te. Ps. 85. v. 4. & 5. Tuus sum ego, saluum
 me fac, Psal. 118. v. 94. Protector noster aspice
 DEUS, & respice in faciem Christi tui. Psal. 83.
 v. 10. Miserere mei DEUS, miserere mei, quoniam
 in te confidit anima mea, & in umbra alarum
 tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. Psal.
 56. v. 1. & 2. Alterum remedium est obe-
 dientia, quæ ut obtineatur, moveatur scrupulus
 contra scrupulos, exponendo quan-
 tam æger teneatur reddere Deo rationem
 inobedientiæ erga Patrem suum spiritualem,
 unâque damnum, quod ipsemet & sibi con-
 fiscit, dum pugnat cum hostibus imagina-
 riis, neque sibi cavet à veris; si obedientia
 impetrata est, cura quodammodo perfecta
 est. Poterit ergo tunc imperari silentium
 æternum de præteritis Confessionibus, præ-
 fertim si mediocre adhibuit studium, ut se
 in tuto constitueret. Deinde jubeatur con-
 temnere scrupulos, & contra illos operari.
 Moneatur brevius illi sufficere examen pro
 Confessione, quàm non scrupulosis, præ-
 fertim circa cogitationes, de quibus etiam a-
 liquando prohiberi potest, nè se accuset. In-
 struatur, quòd tametsi per talem obedi-
 entiam culpa aliqua in Confessione omittatur,
 excusatus sit; cùm integritas materialis non
 obliget cum tanto incommodo. Porrò
 in mediis his porrigendis oportet Medicum
 liberè procedere. Ut autem nova vota
 emittantur à tali ægro, omnino non est ad-
 mit-

mittendum; imò si quæ fecit, commutanda potius illi sunt, vel dispensandum in illis juxta Confessarii potestatem. Demum si scrupulosas rationes expetat ejus, quod sibi præcipitur, potest, dum capacior est, etiam probabilitas sententiarum laxiorum manifestari, ut eâ se se opere posito quietet.

CAPUT VI.

De Sacramento Extremæ Unctionis,
rite administrando.

Q. I. *Quid circa hoc Sacramentum à Parocho* 314. *observari oporteat?* R. curam maximam eò conferendam, ut sanis debita illius æstimatione ingeneretur. Ac ideò res exigic, ut Parochus pro Concione sæpe invehatur in futilem illum metum, quo metuitur; nè, dum sacerdos parte una cubilis intrat sacrum oleum deferens, simul mors cum falce aliunde ad ægrum ingrediatur. Qui error ut omnino eradicetur, explicandi sunt effectus Unctionis hujus planè oppositi illis, quos tam stultè sibi imaginantur: quoniam utilitatis plurimum non animæ tantùm, sed & corpori adfert. Animæ quidem: quia occulta peccata præterita delet & notorum reliquias abolet; contra futura autem, & præsentia novas vires, & robur confert, quo insultus Diaboli superentur. Corpori etiam prodest; quia si morbum non plenè tollit, leviorē reddit, minuendo